

Temat: Zamach majowy i rządu sanacji .
wykonaj pracę w ćwiczeniu, przeczytaj notatkę

12 V 1926 spotkanie Józefa Piłsudskiego z prezydentem Stanisławem Wojciechowskim na moście Poniatowskiego (żądanie dymisji rządu – odrzucone)
12–14 V 1926 walki w Warszawie. Nieskuteczność demokracji parlamentarnej spowodowała, że Józef Piłsudski obalił dotychczasowy rząd i przejął władzę. Rozpoczął się okres rządów tzw. sanacji.

Geneza

- wycofanie się Piłsudskiego z życia politycznego (krytyka demokracji parlamentarnej)
- niestabilność rządów parlamentarnych
- kryzys gospodarczy (wojna celna z Niemcami, drożyzna, protesty robotników tłumione siłą przez policję)
- pogorszenie pozycji Polski na arenie międzynarodowej (zbliżenie radziecko-niemieckie, 1925 układ w Locarno)
- oczekiwanie “sanacji”, tzn. uzdrowienia życia politycznego w Polsce

10 V 1926 powołanie nowego prawicowego rządu “Chjeno–Piasta” (premier Wincenty Witos)

Zamach majowy 1926

Część oficerów WP – dawnych legionistów – poprosiła Piłsudskiego (mieszkającego wówczas w Sulejówku) o interwencję, ofiarując pomoc swoich oddziałów przebywających na ćwiczeniach w okolicy Warszawy. między wojskami wiernymi rządowi a wojskami popierającymi Piłsudskiego (400 zabitych), zakończone kapitulacją sił rządowych oraz dymisją prezydenta i rządu

1 VI 1926 – nowy prezydent Ignacy Mościcki, premier Kazimierz Bartel (Piłsudski ministrem spraw wojskowych)

2 VIII 1926 “nowela sierpniowa” – poprawki do konstytucji zwiększające uprawnienia prezydenta (prawo do rozwiązania parlamentu, prawo do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy)

Rządy sanacyjne 1926–1939

Ugrupowanie popierające Piłsudskiego i jego rządy w latach 1926–1939 – “sanacja” (od łac. sanatio – “uzdrowienie”)

Józef Piłsudski oficjalnie nie pełnił głównego urzędu w państwie (był Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych i przez krótki czas premierem). W praktyce jednak to on podejmował główne decyzje dotyczące polityki władz i spraw personalnych (mimo jednego ugrupowania rządzącego w Polsce od zamachu majowego do

wybuchu II wojny światowej było aż 16 rządów). Ministrami zostawali często dawni oficerowie legionowi (**“rządy pułkowników”**). Z tego powodu rządy sanacyjne określa się mianem **“rządów autorytarnych”**.

Wybory parlamentarne w okresie sanacyjnym:

- 1928 ugrupowanie polityczne sanacji – **Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem (BBWR)** – otrzymało większość mandatów, ale niewystarczającą do zmiany konstytucji
- **1930 wybory “brzeskie” (tak nazwane, ponieważ większość liderów opozycji była uwięziona w twierdzy w Brześciu)** – wygrana BBWR, eliminacja opozycji
- 1935 i 1938 wybory wg nowej konstytucji (posłami zostali wyłącznie kandydaci sanacji i mniejszości narodowych, ale parlament miał już niewielkie znaczenie)

24 IV 1935 nowa konstytucja (tzw. konstytucja kwietniowa):

- zniesienie trójpodziału władz – **“jednolita i niepodzielna władza państwowa skupiająca się w osobie Prezydenta Rzeczypospolitej”** (kontrola prezydenta nad parlamentem, rządem, sądownictwem, siłami zbrojnymi)
- prezydent wybierany na 7 lat i odpowiedzialny **“przed Bogiem i historią”**
- prawo prezydenta do mianowania następcy na wypadek wojny
- zmniejszony i ograniczony w uprawnieniach parlament
- utrzymanie praw obywatelskich z konstytucji marcowej
- nadrzędne znaczenie państwa (jako **“dobra wspólnego wszystkich obywateli”**) i jego celów

Skutki rządów sanacyjnych

1) pozytywne:

- częściowe ustabilizowanie życia politycznego
- wprowadzenie dobrej jakości regulacji prawnych (wiele aktów prawnych było stosowanych jeszcze długo po II wojnie światowej, a kilka obowiązuje do dzisiaj)
- częściowa naprawa gospodarki
- przepis konstytucji kwietniowej o wyznaczeniu następcy prezydenta na wypadek wojny umożliwił przetrwanie głównych struktur państwowych w czasie II wojny światowej

2) negatywne:

- ograniczenie wolności słowa i działania opozycji
- zła polityka kadrowa (awansowanie posłusznych, choć często niekompetentnych)
- opóźniona modernizacja wojska (mimo znacznie większych możliwości, niż w okresie rządów parlamentarnych) – rezultatem było nieprzygotowanie do II wojny światowej
- nieskuteczna polityka zagraniczna

